

in ius huiusmodi dicitur opus

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

¶ *f r i*

Dignificatio dignitatis: ad
lata et huiusmodi: ad
fratrum: ad
nre salutis: ad
iure: ad
Dignificatio: ad
munitur: ad
phores: ad
ut: ad
lecturam: ad
re: ad
nre: ad

I
P
u
r
a
c
t
u
m
L
i
b
r
a
r
i
i
n
M
u
n
i
c
i
p
a
l
i
b
r
a
r
i
o
n
e
m
M
u
n
i
c
i
p
a
l
i
b
r
a
r
i
o
n
e
m
M
u
n
i
c
i
p
a
l
i
b
r
a
r
i
o
n
e
m

ced

Sammelband 204

+

4

Ms 4139 C

BREVIS RE=

SPONSIO AD CONFENSIONEM
THEOLOGORVM VVITE-
bergenfium de libero arbitrio.

Authore Zacharia Prz-
torio.

*Se reverendo et docto viro Jno
Johne rustio venturis studiofo
amigo et fratri Jno Crunsi.*

BREVIJS RE-

NDUM TO AD CONFESSIONEM

IN REGIA VITTE

curriculum de iure biblico.

Authore Johanne Pr-

torio.

I
Pr
a
T
T
c
B
c
S

FLACIUS DICIT:
HOMINEM IN CONVERSIONE
NATURA SUA SE HABERE UT
truncum, nihil agentem ex sese, imò repu-
gnantem, & hostiliter Deo
aduersantem.

 Anc propositionem Vitebergenses Theolo-
gi in sua confessione, quæ exhibita est Augu-
sto Electori, mense Ianuario huius anni dam-
nant ac summoperè execrantur. Ego verò iterum
vos appello quicumq; estis, qui hæc scribitis & sentitis.
Quid vos in hac doctrina Lutheri & Illyrici desidera-
tis? Homo, an non est truncus in tantis, tam arduis, &
diuinis rebus, ad animæ salutem pertinentibus? Imò
ante restitutionem seu regenerationem Spiritus San-
cti, horum quiduis in eum conuenit, lapis, caudex,
stipes, asinus, plumbeus, quin exuperat eius stultitia
hæc omnia. Et quidem scriptura videtur alludere ad
similitudinem trunci, quando sic Dominus loquitur
Hoseæ. 6. Dolui eos per Prophetos. Quo in loco uti-
tur tali verbo, quod propriè dolare, sculpere, effodere
significat. *Ich höfete vnd schnitz an euch/wie an ei-
nem groben Holz.* Sed hæc ita dicuntur, non ut
similitudinem de trunco per omnia approbemus, sed
ut declaremus, qualis sit passio in conuersione homi-
nis. Iam si offendit vos hoc vocabulum, ac magnam
diuersitatem esse dicatis inter hominem & truncum,
quia truncus sensu & motu caret, dicamus sanè homi-

A 2 nem

nem habere se vt brutum. Sed hoc est longè deterius, quia brutum non solum patitur domitorem, sed etiam repugnat, truncus sculptori non repugnat, sed tantum patitur. Huc spectant illa verba Psalmi 32. Nolite fieri sicut equus & mulus. Alloquitur enim Propheta pios iam regeneratos per Spiritum Sanctum, & hortatur eos, ne redeant ad pristinam illam suæ naturæ ferocitatem, qua omnes anteq̃ accipimus Spiritum Sanctum, repugnamus DEO, neq; nisi chamo & freno perdomiti, eius voluntati obsequimur. Propterea sic eam sententiam expressi.

Semper equos mulosq; arctis inhibere capiistris
Est opus, vt quorsum tu regis, ire velint.
Non ita vos decet esse pij, sed lora tenenti
Præstate obsequium per bona cuncta Deo.

Postremò, si & hoc vocabulum offendit vos, & hîc quoq; diuersitatem constituitis, quòd brutum caret ratione, homo non caret: Dicamus sanè vobiscum, hominem se habere in cõuersione vt hominem, quod iterum longè deterius est illo. Quia homo vt animal compos rationis non solum patitur, neq; solum recalcitrat seu repugnat, sed etiam recalcitrationis rationem, atq; honestas causas habere se cogitat. Nam & politicè verum est, homine nihil esse intractabilius, qua de re Xenophon in exordio Pædiæ Cyri sapienter differit. Sed in rebus spiritualibus, pertinentibus ad salutem animæ, multo magis hoc verum est. Quid enim grauius in hominẽ dici potest, quàm quod
Paulus

Paulus dicit, Quicquid caro, id est, humana natura per se ante regenerationem sentit, cogitat, sapit, intelligit, vult, agit, id omne est ἐχθρὰς θεῶν, hoc est, oppugnatione & rebellio aduersus DEVM. Phronematis enim vocabulum omnes facultates & appetitiones hominum per æquè complectitur. Sicut nota est eruditus natura verbi φρονεῖν. Et I. Corin: 2. dicitur: ψυχικὸς ἄνθρωπος, id est, totus homo cum corpore & anima non capit, hoc est, non approbat, **glaubet nicht/ versteht nicht** non potest intelligere quæ sunt Spiritus Dei, quia illa spiritualiter intelliguntur & diiudicantur, seu spirituali modo de illis iudicium fieri oportet.

NIHIL AGENTEM EX SESE.

Omninò verum est de salutaribus actionibus in cōuersione, siue ad conuersionem. Harum nihil agit ex sese homo, sine Deo. Malarum verò agit plus satis.

REPVGNANTEM.

Quin Paulus ipse ait, legem membrorum, id est, naturam carnis cum tota sua sapientia & omnibus viribus ἀντιστατέναι, militare aduersus DEVM, bellum cœlo inferre, vti Poetæ de Gigantomachia illa sua fabulati sunt. Itaq; non solum repugnare, sed etiam hostiliter oppugnare, aptissimè de homine dici potest. Sed vos non iudicatis hæc spiritualiter, vt vult Paulus. Non cogitatis

A 3 turbu-

turbulentiorē esse statum cordis humani, quod varijs affectibus, & cupiditatibus à Sathana huc illuc ruitur, agitur, rapitur, tunditur, atq; prostrernitur, quàm si duo inter sese hostiles exercitus concurrant.

NATURA EST AVERSA A DEO

&c. Ergo homo habet se vt
truncus.

Hunc (vt ipsi vocant) Syllogismum, quem tan-
topere abominantur, videamus & in formam Syllogis-
ticam redigamus:

Quicumq; auersus est à DEO, seu qui natura est
hostis Dei, non potest se applicare ad gratiam, vel co-
operari aliquid ad conuersionem seu restitutionem
sui.

Homo auersus est à Deo, & natura est hostis Dei,
non quidem originè naturæ, sed degeneratione seu
corruptione, qualis nunc est natura (Oportet enim v-
biq; occurrere calumnijs)

Ergo homo non potest se applicare ad gratiam, vel
cooperari aliquid ad conuersionem. Quia conuersio
seu restitutio hominis est noua creatio, & homo con-
uersus est noua creatura, vt Paulus loquitur: 2. Cor.
5. Si quis in Christo est, noua creatura est. Exempli
causa: Vulnus faucij viatoris natura sua inimicum est
Samaritano, quia vulnus ipsam destructionem cor-
poris

poris facit. Samaritanus verò sanat, ac vulnus in prima sanatione, dum ligatur, nihil prorsus agit, sed tantum patitur. Habetis Syllogismum. Quid autem vos respondetis? Nempe in hunc modum.

TO IO PECTORE ABHORRE-
mus ab oratione illa.

Ille iste horror vester est horror liberi arbitrii, Philosophica quadam ratione repugnantis veritati.

CONTVMELIOSA IN DEVM.

Imò maximè est gloriosum, & acceptum DEO, dicere: Sine tuo numine, nihil est in homine, nihil est innoxium, sicut & filius dicit: Sine me nihil potestis facere.

ADVERSVS FILIVM DEI.

Contrà. Filius dixit: Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum. Tu contrà putas te quasi ipsum Deum trahere. Loquimur autem de initio conuersionis, & de homine ante conuersionem. Postea enim quis negat, quin homo renatus, & adiutus à Spiritu Sancto velit, & verè velit? Quin in ipsa etiam conuersione vult, & necessariò vult: Verum illud velle non est ex ipso, sed ex Deo est.

AFFIRMAMVS stabiliri securitatem, &c.

Profectò non. Sed hæc tota ratio timorem ac reuerentiam Dei maximè excitat.

Et

ET ARCANA dubitationis &c. peccata.

Per Accidens hoc fieri potest. Nam hanc dubitationem Spiritus Sanctus delet in animis piorum. Habemus arrhabonem Spiritum Sanctum habitantem in cordibus nostris, & certificantem nos de gratia DEI. Qui habet Spiritum Sanctum, scit se habere, quia acquiescit. Sin dubitas, adhuc regnat liberum arbitrium, destitutum gratia Spiritus Sancti.

NISI COGANTVR REPVGNANTES.

Hyperbole. Nos non ita horridè loquimur, etsi fortasse falsum non esset, sed dicimus: Credere neminè posse, nisi efficiente seu operante in eo fidem Spiritu Sancto. Fides enim non solum est cognitio in mente, sed etiam fiducia, & consolatio in corde.

PROMISSIO gratiæ est vniuersalis.

Hæc est vestra ppositio & fundamentum (vt dicitis) immotum & indubitatum: Omnes qui credunt, nõ peribunt. Ergo homo potest aliquid cooperari, & credere cum vult, Vel, vt mollissimè p vobis cõcludam, Potest se præparare ad fidem. Nos ad hoc vestrũ fundamentum respondemus, mandatum & factum, promissionem et euentum plurimum inter se differre. Statim igitur obijcitis. Ergo Christus mandat impossibilia, cum ipse dicat: Si fidem habeatis, vt granũ sinapis, nihil erit vobis impossibile. Matth. 17. Respõdeo. Verum dicitis, sed nos non habemus, ne minutissimã quidem fidem, scilicet, ex nobis. Deinde Christus de mi-
raculis

raculosa fide loquitur, quæ est peculiare donum, non, concessum pariter omnibus in Christum credentibus. Iterum obijcitis: Quomodo ergo potest Ioanes Baptista dicere: Credite Euangelio, si fides est res impossibilis humanæ naturæ? Respondeo. Nos docemus à posteriori, Deus agit à priori, vt in Scholis vsitatum est loqui. Iubemus credere homines, & posse illos affirmamus, operante in eis Spiritu Sancto. Neq; idcirco ordinem illum seu gradus tollimus, qui veluti à posteriori concurrunt ad conuersionem hominis, nempe lectionem, auscultationem, cogitationem verbi, quin necessariò requirimus tanq̃ medium & instrumentũ, per quod datur & est efficax Spiritus Sanctus. Atq; illa omnia sunt adhuc historica & bruta, quæ sine Spiritu etiam fieri possunt, & subiecta sunt τὸ ὄντε ζῶσ' ἰσ̃. Ipse verò verus assensus verbi in intellectu, appetitus in voluntate, agitatio seu motus in corde, nõ sunt nisi à Spiritu. Spiritus est enim qui viuificat, caro non prodest quicq̃, Ioan: 6. Nec quicq̃ valent sine Spiritu. Spiritualia enim spirituali modo apprehenduntur, 1. Cor. 2.

DEVM esse efficacem voce Euangelij lecta
&c. & accepta fide.

Fide accipi posse vocem Euangelij anteq̃ Deus per Spiritum Sanctum efficax in homine esse coeperit, negamus de vera fide, quæ est fiducia in Christum & motus cordis.

B Cum

CVM REPUGNAT VERBO, FA-
cit id volens.

Bene. Nam liberum arbitrium sua natura tendit ad malum, sicut magnes sua natura tendit ad Arcton. Id quod semel degeneravit, semper tendit ad deterius, non ad melius. Vinum corruptum semper magis corrumpitur. Quavis igitur homo volens repugnat verbo, tamen non eodem modo volens accipit verbu, quia hec duo contraria non sunt equalia. Alterum natura nobis inest, alterum extrinsecus attribuitur nature.

ΕΠΙΟΥΝΗΑΙΤΗΚΥΤΑΜΠΑΟΠΗΑΝΟΝ
sapienhoriam dignitate liberu arbitri; sed
Dereffozia

Quid hoc? Hic non aliter uti solet, hoc est sine
obscuro, sine repugnantia, non facit hoc tria in dignitate
liberum arbitri; sed Dereffozia. Ergo vos dicitis repug-
nantiam in hominis si efficiat ut dico? Videtur in
Seythariorum idcirco & Charvobis?

COACTIO & violenta impressio.

Ἐδ' ἐν ἐνεσι συνοφάντα δ' ἡγματος. Nullum est re-
medium aduersus morsum Sycophantæ.

Illud ἀνακόλαθον.

Imò firmissimus Elenchus.

ESTQ; CONFUSIO ACCIDENTIVM.

Quorum accidentium? qualis confusio? an nostra
de accidentibus disputatio est, neq; potius de tota sub-
stantia hominis, hoc est, de toto homine, qualis nunc est
post

post lapsum, corruptissimus, deterrimus, imò larua & macipium Sathanæ. Videte vtri flagris sint digniores?

CONTRARIVM optima consequentia sequitur. Cum sit auersa &c. non repugnet.

Adeste, argumentum validissimum cognoscite. Vnde ductū? A contrario. Quodnam illud? Caro est auersa. Ergo non repugnet. Pulcherrima mehercle cōsequentia, à substātia ad accidens, siue ad actionem, à natura ad mores. Vinum est corruptum. Ergo resipiscat. Ilte est fatuus. Ergo fiat Doctor. Nihil dictu facilius, siquidem possis. Verum adest, aiunt, Medicus benignissimus. Quid si vulnera respuant Medicum, & illa contrario modo agant? Vulnus aut agit in destructionem corporis, aut patitur in restitutionem. Medicus agit solummodo in restitutionē. Vulnus itaq; aut agit in destructionem, vt dixi, aut patitur in restitutionem, sic & de homine vulnerato seu lapso iudicandum est.

NESCIENTE.

Nemo dicit, Nesciente homine fieri conuersionem. Oportet enim in corde sentiri motus nouos ortos à Spiritu Sancto agitante cor atq; innouante. Sed etiam si scit se conuerti, tamen nescit quomodo conuertatur, sicut Christus dicit. Spiritus vbi vult spirat, & sonum eius audis, sed nescis vnde veniat, & quorsum tendat.

Mera est igitur & inopinata gratia DEI,

B 2

qua

qua homo conuertitur. Quid multis? plurima sunt
quæ non intelligit homo, cum tamen ea fieri sciat ac
sentiat.

Infinitem discrimen est, inter agens ratio-
nale & voluntarium.

Verum discrimen est. Sed quorsum isthuc in spi-
ritualibus? Voluntas hominis psychici agit in illis,
quæ subiecta sibi sunt, vel suæ potestati. Spiritualia nõ
sunt subiecta voluntati hominis psychici.

OPORTET ESSE CERTITVDI-
nem in conuersis.

Hæc certitudo nõ pendet ex libero arbitrio. Alio-
qui salus nostra & conuersio esset incertissima, quia
Diabolus est potentissimus. Sed arrhabo Spiritus San-
cti habitantis in nobis, certos nos facit de salute 2. Cori-
1. Qui nos & vos certos facit in Christum, & qui vn-
xit nos, Deus est, qui etiam ob signauit nos, ac dedit ar-
rhabonem Spiritus in cordibus nostris. Credens scit se
credere, sentitur consolatio in corde credentis. Certis-
sima est mihi salus mea, quia Deum credo certò in me
efficacem esse, quare? quia promisit, quomodo? Si au-
diam legem & Prophetas.

IDEO EX FIDE GRATIS, VT SIT
firma promissio.

Hoc

Hoc dictum pro nobis facit. Et ipse Philippus in hunc modum explicabat, & vera est explicatio: Si promissio penderet ex cōditione legis, vel ex dignitate nostra, nullus homo posset saluari: Si nostris viribus & opera nostra salus comparanda nobis esset, quàm citò nos Diabolus fursum deorsum verteret?

Considerentur deniq; præter illos superius allegatos Scripturæ locos, & alia quædam dicta. Ierem. 13. Nunquid Aethiops mutabit pellem suam, aut Pardus maculas suas? ita neq; vos potestis benefacere, cum affueti sitis malefacere. Item cap. 30. Applicabo eum, & accedet ad me. Quis enim est iste, qui applicet cor suū, vt accedat ad me? Item cap. 31. Charitate sempiterna dilexi te, ideò attraxi te misericordia. Osee. 14. Sanabo rebellionem eorum, diligam eos spontaneè. Ioan. 1. Qui non ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt. 2. Cor. 3. Paulus de se ac suo ministerio dicit: Fiducia nostra hæc est, non quòd possimus à nobis ipsis cogitare quicq;, quasi à nobis ipsis, sed quod possumus ex DEO est, qui eam nobis potentiam seu facultatem concessit, vt finis ministri noui Testamenti. Ibidem dicit circa finem: Vbi Spiritus Domini est, ibi libertas est. Postremò si quis, quantum valeat liberum arbitrium, verè cognoscere cupit, Pauli exemplum intueatur, qui verè violento raptu conuertitur. Et cum audit, ac sentit ipsum Iesum secum loquentem, tamen interrogat: Quis es tu Domine? Postea cum audit Iesum esse, amplias quærit. Quid vis me facere?

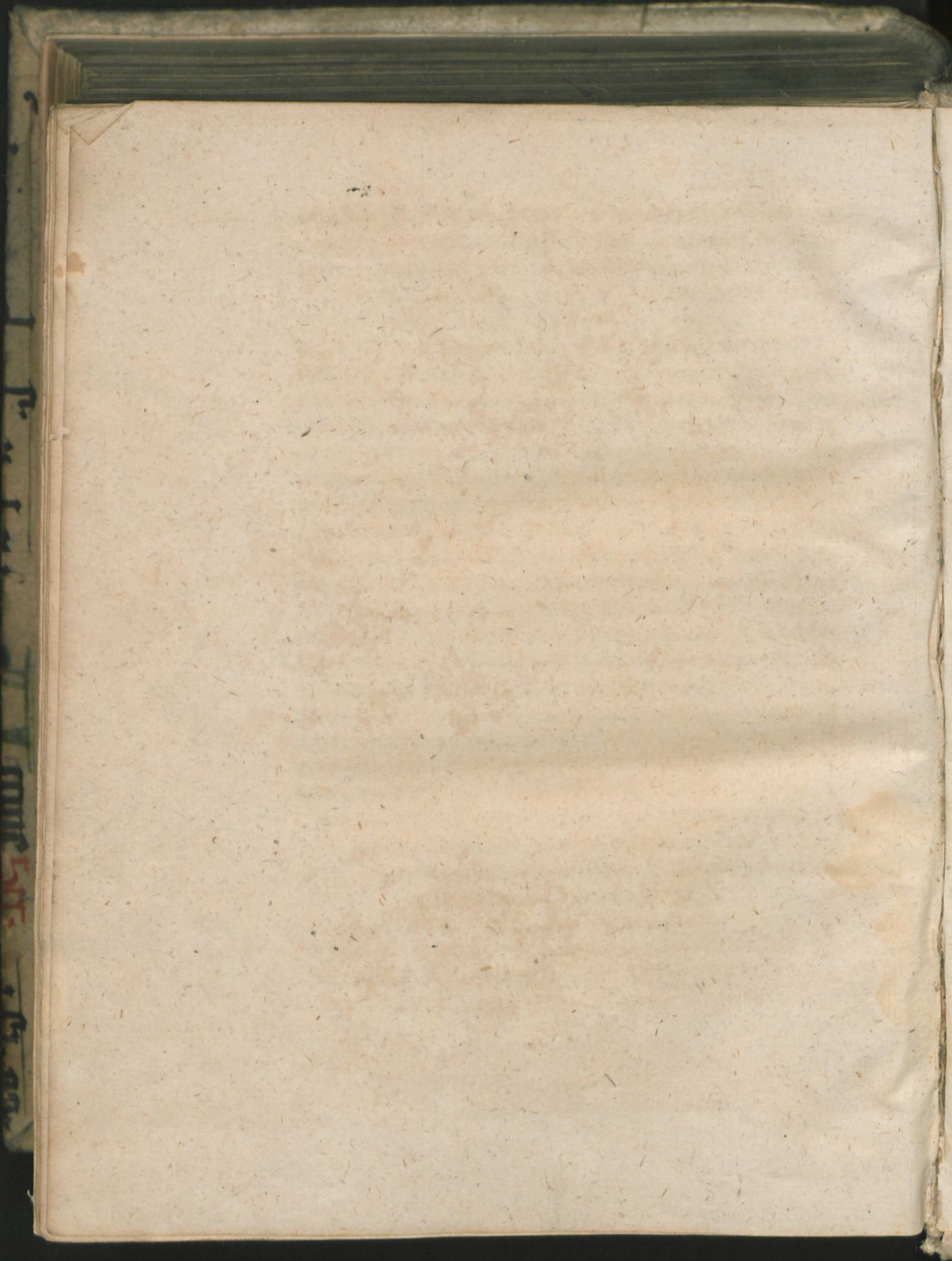
B 3 Hæc

Hæc aptissimè congruunt cum sententia Lutheri, qui arbitrium hominis non liberum, sed seruum esse demonstrauit, & vicit. Vos, ne quid ab ipso didicisse videamini, ambiguas verborum formas vsurpatis. Iam dicitis: Non solis humanis viribus fieri conuersionem. Iam, Multa fieri in sanctis, in quibus ipsi se habent, vt subiectum patiens, & aliàs aliter loquimini. Dicitis concurrere in conuersione Spiritum Sanctum, verbum & voluntatem, & tamen Spiritui Sancto primum locum nolentes volentes tribuitis. Quid aliud nos, quàm de honore Spiritus Sancti pugnamus? Sed ita, vt nihil tribuamus volûtati sine adiumento Spiritus? Quid quod alibi sic docuistis? Hæc sententia tenenda & vera est. Voluntas humana non potest sine Spiritu Sancto efficere spirituales motus, quos Deus postulat. Quomodo ergo efficiet timorem DEI, fidem, & alias virtutes ad poenitentiam Christianam necessarias? Falsa est deniq; definitio: Liberum arbitrium esse facultatem applicandi se ad gratiam, quæ definitio repetitur (vultis enim locum vobis demonstrari) in locis communibus, qui nunc extant editi post obitum Lutheri. Quod superest DEVM omnipotentem, æternum patrem Domini nostri Iesu Christi oro, vt stabiliat mentes nostras in vera doctrina, vosq; suo Spiritu Sancto erudiat, ad sui nominis & gloriæ amplificationem,
Amen.

Zacharias Prætorius. M.

I
F
u
r
a
r
t
i
c
l
e
n
z
u
m
J
a
h
r
e
1
7
5
1
f
o
l
i
o
1
8
v
o
l
u
m
2
p
a
r
t
e
2
S
t
u
t
t
g
a
r
t
1
p
a
g
e
1
1
1

I
P
a
r
t
e
r
u
m
LIT.
a
a

B.I.G.

Farbkarte #13

4

Ms 4139 C

EVIS RE

AD CONFSSIONEM
LOGORVM VVITE
nsium de libero arbitrio.

uthore Zacharia Præ-
torio.

52

quando ex dolo viro tuo
ne merito venturis studioso
nipo ex frui suo chunp.

... in ...

